Lukács Kitabı

dipnot

György Lukács (1885-1971) yirminci yüzyılda Avrupa ana akım komünist düşüncesi üzerinde etkili olmuş Macar Marksist filozof, yazar ve edebiyat eleştirmenidir. Sanatçılar üzerinde siyasi denetim kurulmasına karşı çıkan ve hümanizmi savunan Marksist bir estetik kuramı geliştirmiş, eserlerinde kapitalist toplumdaki "yabancılaşma" ve "şeyleşme" olgularına, ayrıca "özne" ve "sınıf bilinci" kavramlarına değgin görüşlerini ayrıntılı olarak serimlemiştir. Edebiyat, sanat ve tiyatro alanında yazılar yazmış, sınıf mücadelesi ile sanat arasındaki ilişki üzerine çalışmalar yapmıştır. Goethe, Hegel, Lenin, estetik, Marx ve Marksizm üzerine otuzdan fazla kitabın yazarıdır. Başlıca eserleri arasında *Ruh ve Biçim* (1911), *Roman Kuramı* (1916), *Tarih ve Sınıf Bilinci* (1923) Aklın Yıkımı (1954) *Tarihsel Roman* (1955) sayılabilir.

Arpad Kadarkay (1934-2015) Soğuk Savaş döneminde Macaristan'da üniversiteye yaptığı başvuru kabul edilmeyince kömür madenlerinde çalıştı. 1954-56 yılları arasında Macar ordusunda görev yapan Kadarkay 1956'da ordudan kaçarak Macar Devrimine katıldı. Sovyet işgalinin ardından Vancouver'a göç etti. British Columbia Universitesi'nde başladığı akademik kariyerini UC Los Angeles ile UC Santa Barbara'da sürdürdü. Son olarak Puget Sound Universitesi'nde Siyaset Bilimi profesörü olarak çalıştı. *Georg Lukács: Life, Thought, and Politics* (Oxford: Blackwell, 1991), *Human Rights in American and Russian Political Thought* (University Press of America, 1982) yazdığı eserler arasındadır.

Eserin özgün adı:
The Lukács Reader, Blackwell Publishers Ltd., 1995

© Dipnot Yayınları, 2026
ISBN: 978-625-6742-63-5
Dipnot Yayınları: 466
1. Baskı, 2026/Ankara

Editör: Arif Geniş
Çeviri: İbrahim Yıldız
Kapak Tasarımı: Ilgın Fidan
Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Paz. Ltd. Şti.

Baskı: Sözkesen Matbaacılık (Sertifika No: 46586)
İvedik O.S.B. 1518. Sok. Mat–Sit İş Merkezi No: 2/40
Yenimahalle/Ankara Tel: (0 312) 395 21 10

Dipnot Yayınları (Sertifika No: 48147)
Selanik Cad. No: 82/24 Kızılay/Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com
www.dipnotkitap.com

Hazırlayan

Arpad Kadarkay

Lukács Kitabı

İngilizceden çeviren

İbrahim Yıldız

dipnot

Iris Murdoch'a

İçindekiler

Önsöz ix
Teşekkür xii

I. KISIM: Özyaşamöyküsel Denemeler

Giriş 3
1 Soren Kierkegaard ve Regine Olsen 15
2 Günce (1910-1911) 35
3 Ruhen Yoksul Olmak Üzerine 57
4 Benim Sokratesçi Maskem 77

II. KISIM: Tiyatro Sanatı ve Tragedya

Giriş 87
5 Shakespeare ve Modern Tiyatro 94
6 John Ford 112
7 August Strindberg 124
8 Ibsen Üzerine Düşünceler 131
9 Peer Gynt 150
10 Oscar Wilde 160
11 Bernard Shaw 166

III. KISIM: Sanat ve Edebiyat

Giriş 191
12 Estetik Kültür 195
13 Paul Gauguin 214
14 Ayrılan Yollar 223

15 Stavrogin'in İtirafı 232
16 Tümleşik Uygarlıklar 238
17 Modernizmin İdeolojisi 248

IV. KISIM: Felsefe ve Politika

Giriş 281
18 Bir Etik Problemi Olarak Bolşevizm 285
19 Sınıf Bilinci 293
20 Friedrich Nietzsche 323
21 Martin Heidegger 349

Kaynakça 371
Dizin 377

Önsöz

György Lukács'ın (1885-1971) yazın yaşamı yirminci yüzyıl Avrupa düşüncesi, siyaseti ve kültürünün yaklaşık yetmiş yılını kapsadı. O, yirminci yüzyılın en önemli entelektüellerinden biri olmakla kalmadı, aynı zamanda savaşlar ve devrimlerle tarumar olmuş "Yaşlı Avrupa"nın o kaotik ortamında yetişen bir Marksist olarak tarihteki ilk Marksist devletin filozofu da oldu. 1917 Rus Devriminden 1956 Macar Devrimine ve bu devrimden sonraki döneme dek o çalkantılı yirminci yüzyılda gerçekleşen önemli tarihsel olayların neredeyse hepsinin ortasında yer aldı.

Lukács, bir filozof olarak ve de kendi ideallerinin temsilcisi olarak, uzun ve hayranlık uyandıran düşünce hayatı boyunca yaşadığı tüm önemli olaylar, fikirler ve kişilikler karşısında çoğun muhalif bir tutum sergiledi. Konu başlıklarına göre düzenlenmiş bu derleme, Lukács'ın düşüncesinin ne denli geniş ve derin olduğunu ortaya koymaktadır.

İster Eros arayışı süresince yüzüne Sokratesçi bir maske takarken olsun, ister Shakespeare, Ibsen, Wilde ya da Shaw hakkında özlü incelemeler yazarken olsun, Lukács her daim okurunu düşünmeye kışkırtır ve çoğu zaman da epey şaşırtır. Aşk ve çalışma etrafında şekillenmiş, beşeri varoluşun temel sorunlarıyla boğuşan ve düşüncenin sınırlarını genişletmeye çalışan bir dimağ görüyoruz onda. İnsanlık durumunu daha derinlemesine anlamak ve hayatı sınırlarda/uç koşullarda (*vita in extremis*) düşünmek istiyorsak Lukács'ın kendi yaşam öyküsünden izler taşıyan denemelerini okumamız gerekiyor.

Lukács Kitabı İngilizcede şimdiye dek Lukács'ın çalışmaları üzerine yayımlanmış en kapsamlı giriştir. Kitapta yer alan denemeler onun düşüncesini her yönüyle yansıtan niteliktedir: Sokrates, Platon ve Kierkegaard'ın etkisi altında yazdığı erken dönem (özyaşamöyküsel öğeler taşıyan) denemeleri; Shakespeare, Ford,

Strindberg, Ibsen, Wilde ve Shaw üzerine özgün düşünceleri; estetik, sanat ve modernizm üzerine yazdığı öncü denemeleri; "Sınıf Bilinci" konusundaki zengin içerikli ve incelikli denemesi, son olarak, Nietzsche ve Heidegger'in fikirlerini incelerken onlara muhalif bir tavır almaya soyunması…

İşlenen malzemenin kapsam ve genişliği göz önüne alınarak her bölümün başına temel konuları ve gerekli art alan bilgilerini açıklayan kısa birer giriş yazısı konulmuş ve her bölüm için kapsamlı/açıklayıcı notlar eklenmiştir. Aksi belirtilmedikçe tüm bu notlar editöre aittir.

Bu kitap üzerinde çalışırken arşiv-kütüphane görevlilerinin, dostlarımın ve meslektaşlarımın yakın ilgi ve desteğini gördüm. Yayımlanmış-yayımlanmamış kaynaklara erişim imkanı sağladıkları için Bodleian Kütüphanesi'ne, Budapeşte'deki Macar Bilimler Akademisi Kütüphanesi'ne ve Lukács Arşivi'ne minnet borçluyum.

Puget Sound Üniversitesi'ndeki meslektaşlarım Michael Curley, Mott Greene, David Lupher, Lisa Neil, Ted Taranovski ve Mike Veseth teşvik ve yardımlarıyla yanımda oldular.

James Madison Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Profesör Lee Congdon'a teşekkür etmek isterim; onun dostluğu ve cömertliği, bulunması zor belgeleri edinmemi kolaylaştırdı. Leszek Kolakovski, her zaman olduğu gibi, yaz kış dostluğunu esirgemeyerek çalışmalarımı destekledi. Glasgow Üniversitesi'nden David Frisby'e gönderdiği çok değerli, yararlı, nadir materyal için derinden minnettarım. California Üniversitesi'nden Martin Jay'e sohbetleri ve keyifli mektupları için teşekkür etmekten memnuniyet duyuyorum. George Steiner'ın eserinden faydalandığım için kendimi özellikle şanslı addediyorum; ona hem *Lukács Kitabı*'na yansıyan katkısı hem de yazışmalarımızdan dolayı şükran duyduğumu ifade etmek isterim. Ayrıca, Lukács'ın Strindberg ile Ibsen üzerine denemelerini okuyup yorumlarda bulunan Doğu Anglia Üniversitesi Avrupa Edebiyatı Emeritus Profesörü James McFarlane'e özel olarak teşekkürlerimi sunuyorum. Profesör McFarlane'in *The Oxford Ibsen* adlı sekiz ciltlik anıtsal eseri elinizdeki kitap üzerinde çalışırken bana paha biçilmez değerde bir kaynak oldu.

Alison Truefitt tam bir düzelti canavarı olarak prova metni didik didik etti, her sözcüğü titizlikle inceledi, hataları düzeltti, metnin daha iyi olması için değişiklikler önerdi, daha uygun düşecek ifadeler sundu; böylece beni asla ödeyemeyeceğim bir borcun altına soktu, hayranlığımı ve minnettarlığımı kazandı.

Son olarak, Basil Blackwell'den editörlerim Stephan Chambers, John Davey ve Andrew McNeillie'ye bu kitabın yayımlanma aşamasında verdikleri tavsiye ve destek ile gösterdikleri profesyonel tutumdan dolayı teşekkür etmek istiyorum.

Arpad Kadarkay

Teşekkür

Bu kitabın editörü ile yayıncıları verdikleri izinden dolayı "Tümleşik Uygarlıklar" ve "Sınıf Bilinci" için MIT Press'e, "Modernizmin İdeolojisi" için HarperCollins Publishers'a, "Friedrich Nietzsche" ve "Martin Heidegger" için Humanities Press'e, I.-IV. Kısımlardaki diğer materyaller için Budapeşte'deki Macar Bilimler Akademisi Felsefe Enstitüsü'ne, Lukács Arşivi ve Kütüphanesi'ne, ayrıca Edebiyat ve Tiyatro Ajansı Artijus'a teşekkür etmeyi bir borç bilirler.